

obče ravna blagostanje kake dežele po ugodnem razmerju med izvozom in uvozom, marveč potem, komu prihaja v roke denar, ki se steka v deželo.*) Kaj nam pomaga peščica kapitalistov, če je masa narodova — berač?! Srednjemu stanu je treba pomoči! Saj nam je znano, kolike važnostj je ta stan za državo. Blagostanje njegovo ukrepilo bode državo vsestranski. Če pa se zbira kapital le v nekaterih slojevih, občni blaginji ni mnogo pomagano.

Vsaka dobra stvar mora imeti dobro podlogo. Zato bode pa tudi le duševno in gmotno srečen kmetijski stan **) mogel služiti prihodnosti z dobrim in blagim potomstvom. Države, katere imajo tako podlogo, ni se jim bati pogube. Da pa kmetovalec napreduje, treba je, da odpravi zlo in da se drži dobrega. Zato je pa treba, da zlo spozna, spozna tudi njegove vzroke in jih odpravi. Daljnemu napredku pa bode potem glavno pravilo, da se stroški po mogočnosti zmanjšajo, dohodki pa povečajo.

Veliko zlo kmetovalcu je nevednost, neznanje mnogih dohodkov v kmetijstvu, katerih, ako so rabni, ne zna se okoristiti, ako pa so slabi, ne ve jih odstraniti. Nevednosti odpomore se z uč. njem. Učenje pojasni kmetovalcu vse njegovo delo, in kmetovalec, kateri vse svoje področje pozna, stoji na trdni podlogi. E. Š.

Šolski vrtovi.

„Že zopet! Saj se je tiskalo že toliko knjig in knjižic, člankov in člančičev, da se človek skoraj ne izpozna mej toliko obilico tiskovin. Vsak pisatelj hoče svojega prednika prekositi, vsak hoče z novimi mislimi novimi predlogi svet presenetiti. A reč, za katero se vsi trudijo, ta res dobra reč, vkljub temu ne napreduje. Morebiti pa tudi zaradi tega ne napreduje?!“

Tako ali podobno utegne marsikateri č. čitatelj vzdihniti, ko bo zagledal gorenji naslov. A prijatelj! ne sodi preostro. Saj imajo vsi pisatelji menda dobro voljo. Vsi bi radi, da bi se ustanovilo veliko lepih šolskih in posredno tudi zasobnih vrtov, ker so prepričani, da lep vrt ne koristi lastniku le gmotno, nego še veliko bolj moralno. A pisatelji so ljudje, in ljudje so tisti, katere kličejo na delo, zato so pa dokajkrat vse lepe besede „bob ob steno“. Res da so napisali tudi veliko nepraktičnega. Idealno osnovanih vrtov so hoteli ter jih prenagloma zahtevali. A tega jim ne smemo šteti v naglaven greh. To sta čas in „moda“ nanesla, a bo tudi čas popravil, Marsikdo je poskusil po teh idealih tudi delati. A šlo mu ni. Toda obupati ne smemo. Vztrajno moramo delati, odločevati ljuliko od zrnja, in naposled

*) Ista je z domačim prometom. Tudi tu je treba gledati, na kak način prihajajo kmetijski pridelki uživalcem (konsumentom) v roke.

**) Zakaj ne omenjam tu, koliko važen je tudi obrtni stan, opravičeno bodi s tem, da je članek pisan za kmetijsk list in v ta namen, da bi pospešil kmetijski napredek.

bode dobra reč zmagala povsod. O vrtovih se bode v prihodnje še več pisalo nego se je dosedaj. A pisalo se bode vedno bolj na praktični podlogi, in potem bo uspeh gotov.

Da vrtnarstvo vkljub vsemu pouku ni napredovalo, temu je več vzrokov. Za lep vrt nam je treba najprej primerne prostora poleg hiše. Ta prostor je pa potem treba dobro pripraviti. A vse to stane mnogo denarja. Večkrat nam pa nedostaje prostora, denarja in — volje, in marsikdo ne vztraja, da bi premagal te zapreke. Vzemimo pa, da te težave še premaga. Prostor odmerijo, ogradé in rigolujejo. Načrt je narejen. Zdaj pa pride vrsta na moža, ki naj vrt uredi, da bode ugajal namenu. A mož tega ne ume. No — čudno res ni, — pa pustimo to!

Zopet drug se pa dela, kakor da ni njegova dolžnost kaj storiti, nego vse, prav vse naj naredi občina, on bo pa že potem ponosno vodil nadzornika po — svojem vrtu. Narobe svet! Od tistih ljudi, katere hoče z lepo urejenim vrtom še le vnemati za dobro in koristno stvar, od tistih ljudi torej zahteva več razsodnosti, nego je ima — sam!

Tretji je pa zmožen, in stvar ga tudi veseli. A skrbi ga, da ne bo vzmogel stroškov, ker občina ni več zvršila, nego le glavna dela. Res, da lep in vzgleden vrt mnogo stane denarja in truda, a kje je pa zapisano da mora biti vsak vrt takoj prvo leto vzgleden!? Prvo leto naj uredi nekaj, drugo nekaj i. t. d., in stroški bodo neznatni, a tem večje bo veselje, ker se bo s svojim naporom dokopal do lepega vrta. Saj ni, da bi moralo takoj prvo leto na vrtu stati n. pr. 100 naglav, 60 gladijol, 40 čajevk in 10 kan. Prvo leto mu lahko učenci naneso 100 in več korenin trobentic za obrobke, pastirji mu nakopljejo za malo krajcarjev šipkovih palic (rosa canina), in naglovega semena lahko dobi zastonj i. t. d. To seme se poseje, in šipek se okuluje. Prihodnje leto pa že oboje cvete. Vidi pa pri sosedih tudi drugih cvetic. Poprosi jih semena, potaknencev, korenin i. t. d., in v par letih ima lepo zbirko cvetic in rož. Ta sad svojega truda pa človeka bolj veseli, nego če bi si bil vsega nakupil z polnim možničkom v roci.

Vrtnarstvo pa pri nas nekaj tudi ne napreduje zaradi preveč pouka. Ta pouk je včasih nejasen in velikokrat brez praktične podloge. Omenil sem že, da je večina dosedanjih knjig in člankov o vrtnarstvu na preidealnem stališči. Od šolskega vrta marsikak pisatelj zahteva vse mogoče in — nemogoče. Ako bi ga pa postavili nanj in mu tudi dali vse pomočke, ne vedel bi se na njem ganiti ni naprej ni nazaj. Siva vsa je teorija! In ta „siva teorija“ je zahtevala od šolskega vrta stvari, ki presežajo moči botaničnih vrtov, kmetijskih šol i. t. d. Učitelj, ki bi oskrboval tak vrt, moral bi biti temeljit botanik, kemik, sadjar, vinar in poljedelec in — Bog ve, kaj še vse. Dobro, — če bi se tako računilo; Botanik ima 1200 gld. na leto, kemik 1800, sadjar 600, vinar 400 — 4000 gld. Učitelj ima pa na

konci eno samo ničlo manj, in ta ničla je ravno — osodna. In vsa ta teorija večino straši, da se niti dela ne poprimajo.

Hvala Bogu! da se je tista „siva“ megla, v kateri je dosedaj plavalo šolsko vrtnarstvo, jela že trgati. Začeli so že od vrtov zahtevati to, kar res vzmoro. In ko bomo na jasnem, ko se bode reklo; „Učitelj — vrtnar! sadi na svojem vrtu zelenjad in cvetice; pokaži učencem in posebno učenkam, kako se oboje oskrbuje; razdajaj jim sadik, kolikor ti jih ostaje in navajaj jih, da si bodo sami urejali doma vrtnice, imej na vrtu tudi nekaj pritličnih dreves v več vrstah, da boš lahko opazoval, katere so tvojemu kraju najprikladnejše, in kaži učencem, kako se morajo oskrbovati, konečno pa skrbi, da bo tvoj vrt reden in čeden, da se bodo učenci in odrasli ljudje na njem učili tudi reda in snage“: — takrat bode začetek splošnega vrtnarstva; to bode prava podloga, na katero se bode dalo sčasoma postaviti lepo poslopje. In čemu naj bi na pr. šolski vrt oddajal med občane po 100 in 100 dreves na leto, če jih bo dajala c. kr. kmetijska družba po 10 tisoč morebiti še lepših, a gotovo cenejših?! In če bo videla, da jih ne zadostuje več po 10 tisoč, najela si bo zemljišče in izgojevala na leto po 20 ali 30 tisoč dreves. Le ne preveč zahtevati od šolskih vrtov, kajti marsikdo se ustraši te velikanske naloge, ki je po večini dosedanjih knjig tako lepo, a tudi tako nepraktično opisana. In mesto nečesa nimamo ničesar, in šolski vrtovi se nič kaj veselo ne snujejo in ne oskrbujejo. — Bog daj boljše novo leto!

Janko Žirovnik.

Razne reči.

* Prasičja reja. Neki angleški kmetovalec ni mogel nikakor več vzrediti nobenega prasička svojih svinj, kajti dva dni po oprasitvi izgubila je vsaka svinja mleko. Izkušal je vse, da bi odpravil to nepriliko ali vsaj izpoznal nje vzrok, a ni se mu posrečilo, dokler mu ni neki strakovnjak zatrdil, da je njegova prasičja reja uže preumetna, t. j. premalo naravna, ter mu svetoval, naj sprasne svinje goni na pašo. Mož se je ravnal po tem nasvetu, dal prasiče na pašo ter jih krmil samo zjutraj in zvečer po nekoliko s turščico in bobom ali pa s samim bobom. Od tega časa oprasijo se svinje vselej prav lahko in imajo dovolj mleka. To zopet kaže, kako zelo je potrebna paša ob reji kakeršne koli domače živali.

* Napajanje travnikov spomladi. Kedaj se naj napajajo travniki, rano ali pozno, to je zavisno od marsikaterih okolščin in premislekov. Rano napajati svetujejo tedaj kadar kaže, da bode voda mnogo gnojilnih tvarin s seboj donasala z njiv in stez. Kadar se je zemlja po dokončani zimi raztalila, pustimo travnike, da se osušijo, dokler ne postane dovolj toplo in začno rastline rasti. Ako v tem času dežuje, ne napajamo.

Kadar sta marcij in april sušna, kaže travnike skozi več noči po nekoliko napajati. Če pa oster krivec vleče, ni dobro napajati, časi tu i močno škodljivo. Bolje torej storimo, ako ob takih okolščinah napajanje odložimo ali celo opustimo. Naj boljši čas za napajanje travnikov je druga polovica aprila in prva polovica maja. Če se je bati spomladanskih mrazov, napajajmo zvečer poprej ali rano zjutraj. Proti 9. uri dopoldne pa vodo zopet izpustimo, da odteče s travnikov. Tudi če je uže slana pala, svetovati je vode napustiti, zlasti predno solnce vzhaja, pa voda treba po dnevi zopet izpustiti, vendar ne, dokler solnce sije. Kdor tako ravna, ne bodo mu slane nič škodovale po travnikih. Travnikom z lahko zemljo, ki so še s tenko zelenjadjjo preraščeni, ugaja takšno napajanje spomladi, potem pa treba vodo izpustiti, da ljubo solnce tla ugreje.

* Kako deteljišče preorati. Po hudi vročini ni lahko deteljišča preorati. Če je tako, svetujejo gnoja navoziti in raztrositi in čakati, da detelja skozi gnoj požene. Sedaj deteljišče lahko in dobro preorjemo. Nekateri žele, da bi se detelja brž poskrila in strohnela. V ta namen kaže v podorano deteljišče vsejati ajde, ki se potem pokosi za zeleno krmo ali za zeleni gnoj povalja in podorje.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 8. Imam od kmetijske družbe kupljenega plemenskega bika, ki mi zelo ugaja, a ima razvado, da vedno drgne z rogmi. Na ljudi ni hud, a ob zid, jasli i. t. d. drgne pa tako močno, da sta rogova uže kar mehka kot les in močno oddrgnena. Dosedaj mi ni bilo mogoče z nobenim sredstvom biku odpraviti te razvade, in zato se obračam do Vas za svet? (M. P. v l.)

Odgovor: Ako ni kaka bolezen, zaradi katere bik tako močno drgne z rogovoma, je to razvada, katere ga bode ob njegovi starosti sedaj težko odvaditi. Ne vemo Vam dati o tej reči nobenega sveta, pozivljemo pa naše bralce, ako kedo o tem kaj ve, da nam blagovoli sporočati. Da se rogova daljnega poškodovanja ohranita, dobro bi morda bilo pritrditi na njiju na en ali drugi način kapice iz železne pločevine.

Vprašanje 9. Se li sme hraniti med v satovji v mrzli shrambi? (J. M. v R.)

Odgovor: Med v satovji obstoji iz voska in medu. Vosek se na mrzlem prav nič ne izpremeni, prej bi mu utegnili škodovati prevelika toplota. Gledé medú velja isto. Med se izpridi, ako slad v njem kipi ter se dela alkohol (špirit, ki se na zraku izpremeni v jesihasto kislino. Slad pa kipi tem bolj, kolikor toplejši je zrak okoli njega (seveda do gotove mere). Iz tega vzroka se bode med bolje hranil v mrzli shrambi, nego v topli. Da pa organske snovi ne morejo gniti, bodi shramba zračna in suha.